

Žaneta Dvořáková (Praha)

ODBO RNÁ STANOVISKA V ODDĚLENÍ ONOMASTIKY ÚJČ AV ČR V ROCE 2022

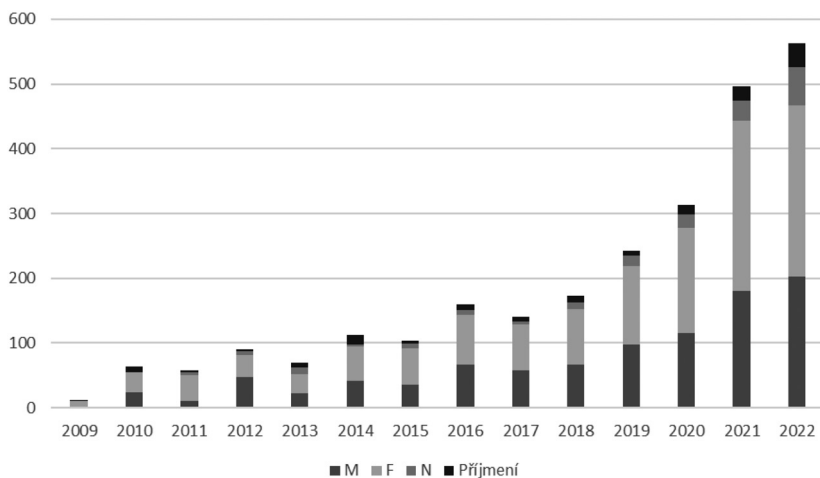
V oblasti zapisování osobních jmen nastala 1. ledna 2022 změna. Ženy si od Nového roku mohou bez jakýchkoli dalších zákonných podmínek zvolit, zda chtějí oficiálně používat své příjmení v přechýlené či nepřechýlené podobě.

V oddělení onomastiky jsme za rok 2022 vystavili celkem 554 odborných stanovisek. Nárůst počtu žádostí oproti minulým letům ukazuje následující tabulka a graf.

Tabulka 1: Počet vystavených posudků a posouzených jmen v oddělení onomastiky (2009–2022)

Rok	Počet vystavených posudků/stanovisek		Počet posudků/ stanovisek celkem	Počet posouzených jmen				Počet posouzených jmen celkem
	Kladné	Záporné		M	F	N	Příjmení	
2009	5	1	6	2	8	0	1	11
2010	42	12	54	23	32	0	8	63
2011	41	8	49	11	39	4	3	57
2012	64	20	84	47	35	5	3	90
2013	54	8	62	22	30	10	7	69
2014	79	19	98	42	53	3	15	113
2015	88	9	97	36	56	7	5	104
2016	141	6	147	67	77	7	9	160
2017	117	13	130	57	71	5	8	141
2018	158	9	167	66	86	11	10	173
2019	225	7	232	98	121	16	8	243
2020	279	17	296	116	162	21	14	313
2021	492	1	493	181	263	31	22	497
2022	545	9	554	202	265	59	37	563
Celkem	2330	139	2 469	970	1 298	179	150	2 597

Z tabulky je patrné, že jsme v roce 2022 vystavili pouze 9 negativních posudků. Žádostí, kterým jsme nemohli vyhovět, však bylo mnohem více. Pokud však během rešerše dospějeme k závěru, že jméno nespĺňuje požadavky zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, žadatelům se to vždy snažíme před vystavením posudku vysvětlit. Společně pak hledáme možné řešení a variantu, která by vyhovovala klientovi a byla v pořádku i z hlediska jazykového a zákonného. Jaká jména tedy nelze zapsat? Předně jména neexistující a vymyšlená (např. ženské

Graf 1: Vývoj počtu posuzovaných jmen dle druhu (2009–2022)

rodné jméno **Mediell*, příjmení **Hitparáda*), dále domácké či zdrobnělé podoby (např. *Vašek*),¹ pravopisné varianty existujících jmen, které však nejsou doloženy jako reálně užívané a které jsou mnohdy v rozporu s etymologií daného jména (např. **Nikollas*), literární překlady (např. **Dubenka* – Hrabalův umělecký překlad anglického jména *April*), jména fiktivních postav, která nejsou užívaná jako reálná jména (např. *Krakonoš*), pouhé iniciály místo jména (např. příjmení **K*), příjmení ve funkci rodného jména, toponyma či chrématonyma ve funkci osobního jména (např. ženské rodné jméno **Huribana* podle názvu chovatelské stanice), apelativa ve funkci osobního jména (např. ženské rodné jméno **Charta*) apod. Jako rodné jméno nelze běžně zapsat ani patronymikum (např. bulharské *Radev*), lze však využít výjimky, pokud se dotyčný přihlásí k národnostní menšině.² Dále též platí ustanovení zákona, že „[f]yzické osobě mužského pohlaví nelze zapsat jméno ženské

¹ Někdy se však jména, která jsou v českém prostředí považována za zdrobnělé nebo domácké podoby jmen, vyskytují v jiných jazycích jako formy oficiální, mnohdy se přitom jedná pouze o shodu formální. V roce 2022 jsme např. řešili ženská jména *Majda*, *Miluška* či *Mirča*, na která jsme z výše uvedených důvodů vystavili kladné stanovisko. *Majda* je sice domáckou podobou jména *Magdalena* (a jako takové by nebylo možné jej do matriky zapsat), ale zároveň je to doložené arabské jméno s významem ‚sláva‘, které s hebrejským jménem *Magdalena* nijak nesouvisí. Jména *Mirča* a *Miluška* jsou zase doloženy jako osamostatněné varianty jmen *Mira* a *Miluša* v bulharštině, proto není důvod je nezapsat i u nás.

² Viz Ministerstvo vnitra ČR, Jméno příslušníků národnostních menšin (<https://www.mvcr.cz/migration/docDetail.aspx?docid=22232076&doctype=ART>).

a naopak³ a že „[m]atriční úřad dále nezapíše jméno, pokud je mu známo, že toto jméno užívá žijící sourozenec, mají-li sourozenci společné rodiče“.

Neoprávněná je dle našeho názoru kritika, že uměle zakonzervováváme systém, když nepřipouštíme zapisování takových jmen, a že „vytváříme skanzen“. Český onymický systém se neustále rozšiřuje a obohacuje se o jména zahraniční, takže žádný „konec jmen“ u nás rozhodně nehrozí. Vidět je to třeba i na vydáních publikace M. Knappové *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*, ze které na matrikách vycházejí, vydání z roku 2010 obsahovalo 14 000 ověřených podob jmen, ve vydání z roku 2017 je jich už 17 000 a aktuálně se připravuje další rozšířené vydání, kde by mělo být již 20 000 jmen. Přejímky jmen z jiných jazyků jsou po staletí běžnou praxí. Podíváme-li se na soustavu dnes užívaných rodných jmen u nás, vidíme jména slovanská, hebrejská, řecká, latinská, německá, v posledních letech hojně anglická, asijská, africká atd. Současný trend je ovšem takový, že se tato zahraniční jména zapisují v té podobě, v jaké se používají v zemi svého původu, nepočešťují se,⁴ ani se nepřekládají. To jim však nebrání v tom, aby se organicky začlenila do českého jazyka, např. z hlediska skloňování.

Setkáváme se někdy s dotazem, co přesně znamená „existující jméno“. Argumentuje se pak tím, že za existující přece musíme považovat jakékoli jméno, které bylo kdekoli a kdykoli v minulosti někde oficiálně zapsáno. Zapomíná se přitom na další požadavky, které zákon stanoví. Podle § 62 zákona o matrikách, jménu a příjmení „[d]o matriční knihy lze zapsat jakékoliv existující jméno, a to v správné pravopisné podobě. Nelze zapsat jména zkomolená, zdobnělá a domácká“. To, že tedy bylo někdy někde nějaké jméno zapsáno, ještě nevytváří precedens pro další zápisy, pokud nespĺňuje i další kritéria. Jsou nám známy případy, kdy bylo do české matriky zapsáno i jméno, které dle našeho názoru z jazykového hlediska zapsáno být nemělo, např. v posledních letech několikrát *Honza*, tedy domácká podoba rodného jména *Jan* (www.kdejsme.cz/jmeno/Honza), nebo médii často uváděné jméno *Rolax* v roce 2015 (www.kdejsme.cz/jmeno/Rolax), tedy název výrobku ve funkci rodného jména. Rozhodnutí o zapsání konkrétního jména je samozřejmě plně v kompetenci příslušné matriky,⁵ ale i ona se musí řídit platným záko-

³ Řešili jsme např. žádost muže, který se chtěl přejmenovat z *Ladislav* na *Lada*. *Lada* se však vyskytuje pouze jako jméno ženské, proto jsme toto přejmenování nedoporučili. Žadatel si po domluvě zvolil mužskou podobu *Lad*.

⁴ Ponechme nyní stranou problematiku přepisů jmen z jazyků neužívajících latinku. V těchto případech se musíme řídit Nařízením vlády č. 594/2006 Sb., o přepisu znaků do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy.

⁵ Někdy se žadatelé mylně domnívají, že to my jako odborníci rozhodujeme o zapsání jména, že tato jména „schvalujeme“. Tak tomu ovšem není. My pouze posuzujeme jména z hlediska jazykového a na základě toho pak matrice doporučujeme či nedoporučujeme jejich zápis. Naše odborná stanoviska však vždy slouží jen jako podklad pro rozhodnutí matriky.

nem. Také je třeba si uvědomit, že před nabytím účinnosti tohoto zákona bylo možné zapsat např. i podoby zdrobnělé a domácí, které však již dnešním nárokům pro matriční zápis nevyhovují, např. *Růženka* ve 20.–50. letech 20. století ([www.kdejsme.cz/jmeno/Růženka](http://www.kdejsme.cz/jmeno/Ruzenka)).

Při posuzování jmen je třeba vzít v úvahu i další okolnosti, zvl. odlišné zákony a způsoby regulace zápisu jmen v jiných zemích, respektive jejich absenci, která např. umožnila známému americkému miliardáři Elonu Muskovi pojmenovat svého syna *X Æ A-Xii*.

V neposlední řadě je také na místě jistá obezřetnost při zacházení s různými on-line databázemi jmen, neboť obsahují chyby. Vzpomeňme jen na mediální bouři, kterou rozpoutala v září 2017 redaktorka deníku iDNES, když napsala článek o tom, že u nás žije nositel rodného jména *Stehno*. Samozřejmě tomu tak není, i když to oficiální statistika Ministerstva vnitra tvrdí (www.kdejsme.cz/jmeno/Stehno). *Stehno* je příjmení a někdo si nejspíše jen spletl kolonky příjmení a rodné jméno. Stejně nespolehlivé mohou být i různé zahraniční databáze, které často ani neuvádějí zdroj dat, z nichž čerpají.

Samostatnou kapitolou jsou pak nejrůznější maminkovské či astrologické weby se jmény, na které nám někdy žadatelé posílají odkazy s tím, že zvolené jméno našli právě tam. Podobné stránky však opravdu není možné považovat za věrohodné a nelze z nich při posuzování jmen vycházet, neobsahují odkazy na literaturu použitou pro etymologické výklady, navíc je běžně může editovat kdokoli. Nacházíme zde i takové kuriozity jako např. údajné české ženské jméno *Tráva*⁶ aj. Stejně tak nelze brát v potaz např. přezdívky na sociálních sítích, které si mohou uživatelé zvolit dle libosti bez ohledu na své skutečné jméno.⁷

Jak tedy postupujeme? Požadovaná jména hledáme v domácí i zahraniční onomastické literatuře, na seriózních webech, které zpravidla vycházejí z onomastických publikací a citují je (např. www.nordicnames.de). Složitější případy různých orientálních jmen pak často konzultujeme s odborníky na daný jazyk i s kolegy ze zahraničí, popř. žádáme o spolupráci ambasády zemí, v nichž se má jméno vyskytovat. Posuzování jmen je záležitost velmi komplexní, vyžadující odborné znalosti i zkušenosti. I proto se nám jeví jako poněkud absurdní návrhy, s nimiž se někdy setkáváme, tj. že by měli jména primárně posuzovat sami matrikáři. Těm k tomu většinou chybí potřebné lingvistické vzdělání, mnohdy i jazyková

⁶ Pouze výběrově např. na stránkách: <https://www.babycenter.com/baby-names/details/trava-1556746>; <https://www.theparentz.com/baby-names/trava>; <https://mylofamily.com/parenting/babynames/meaning-of-Trava-79891> i jinde.

⁷ Srov. však rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2015, čj. 4 As 155/2014-32 ve věci rodného jména *Thymian* (<https://sbirka.nssoud.cz/cz/matricni-evidence-zapis-jmena-domatricni-knihy-narozeni-pravopisna-podoba-jmena-ditete-znalecky-posudek.p3196.html>).

vybavenost, nemluvě o tom, že i bez toho jsou vytiženi běžnou administrativní agendou, takže si lze těžko představit, kdy by se ještě měli věnovat mnohdy časově velmi náročnému pátrání po původu jmen. Uvedme v této souvislosti jen pro představu několik letošních exotických jmen, s nimiž jsme se potýkali: polynéské *Tane* (m.), mongolské *Hulagu* (m.), kazašské *Meruyert* (f.), perské *Ferzende* (m.), svahilské *Baraka* (f.), keňské *Chepkwemoi* (f.) atd.

Na konci roku 2022 proběhla médii zpráva o chystané novele zákona o matrikách. Uvidíme, co nového nám přinese a jaké dopady na praxi bude mít.

Seznam kladně posouzených rodných jmen v roce 2022

Ženská

Aamu, Aadaeze, Adedunni, Adjo, Adrine, Aidai, Aire, Aiza, Aizhan, Alaska, Alfia, Alfiya, Ali, Aliaksandra, Alizée, Ameli, Amilia, Amina, Amine, Anacaona, Anaís, Ánanda, Anda, Anee, Anfisa, Antheia, Aria, Arlet, Arven, Arya, Arzu, Aurellie, Aviana, Ayan, Azizah, Bani, Baraka, Belina, Benika, Bernadet, Biba, Billie, Boňa, Castille, Cathy, Coralía, Corey, Deja, Della, Denny, Déví, Dorotta, Dubjanka, Džuvajrija, Elisabel, Eliševa, Ell, Ellanie, Elora, Elorie, Elyne, Elyria, Emará, Ember, Eri, Erona, Ethany, Evellyn, Evina, Eysan, Falatka, Fey, Fiorentina, Gamilah, Gennara, Grizel, Hailee, Chepkwemoi, Chiamanda, Christinne, Ilithyia, Isara, Iser, Iskra, Jadzia, Jaydin, Jayla, Jennah, Josifka, Kantu, Kashta, Katsiaryna, Khrystyna, Kimberlly, Kosma, Lagertha, Laurelie, Lei, Lenea, Letty, Leva, Lielle, Lila, Lilibeth, Lilita, Lillie, Lithia, Liubov, Liudmila, Loella, Lorelai, Loryn, Lote, Lotty, Louti, Love, Lucien, Lya, Lysiane, Majda, Malen, Malina, Makkah, Marcy, Margo, Mariama, Marinette, Marlenka, Mayiani, Maylin, Maysoon, Melin, Meruyert, Miabella, Mikol, Milagro, Militina, Miluška, Miral, Mirča, Mischa, Mollel, Monita, Morana, Naomi, Nastassia, Natia, Naya, Nayla, Nekola, Neriah, Neža, Oona, Osahenrumwen, Peppe, Petja, Poe, Rádha, Ram, Rézi, Riko, Rukhsar, Rumena, Salma, Saloua, Sanem, Santal, Selin, Seyram, Sharlota, Shelly, Sinthia, Siria, Sol, Sophiella, Sophora, Stasy, Tam, Tayla, Tetiana, Théa, Thora, Thori, Thouraya, Thuytien, Tilka, Tilly, Tonka, Tris, Truc, Trudy, Tue, Uliana, Umwiza, Vaisnaví, Vaness, Varda, Verka, Vesper, Victory, Vimala, Vrona, Wera, Willow, Yekaterina, Yusra, Zareta, Zaria, Zarra, Zayana, Zooey, Zoraya, Žalja

Mužská

Abdo, Abdulmalek, Adan, Aeneas, Afonso, Aizen, Akintomiwa, Aldenor, Alexandro, Amschel, Andrii, Andriy, Anson, Aramis, Arči, Arnes, Arsim, Arvind, Arvo, Ashot, Atlan, Atlas, Atrej, Avidan, Ayden, Batu, Berry, Bill, Blaise, Blue, Bourak, Cairo, Caspian, Ćazim, Cid, Cillian, Cleland, Cleo, Cornell, Corvinus, Dančo, Dao, Darjan, Davi, Demian, Dharman, Edrik, Eetu, Eliakim, Elif, Elichaj, Elio, Elza, Émilien, Enock, Eragon, Eren, Erkki, Eskil, Ezeudo, Fatmir, Ferhan, Ferzende, Georgino,

Georgy, Granit, Grigori, Güralp, Halit, Hamish, Hechmi, Heorhiy, Hilton, Hulagu, Chibundu, Chinemerem, Chrysilios, Iasonas, Iziáš, Jargal, Javi, Joji, Jolan, Kaie, Kala, Kalani, Kalev, Kendall, Kanene, Kento, Kilien, Killien, Krystof, Kvirin, Lad, Larsen, Levis, Liboš, Lovro, Lyam, Mamdouh, Mandjou, Maru, Mat, Matia, Matisse, Matiyahu, Matvey, Maximillian, Mayo, Mihailo, Micheáš, Mikkel, Mischa, Mitar, Moon, Mowgli, Muchtar, Mukhammed, Munir, Naliyapulwe, Namory, Nayden, Netanel, Nikoloz, Nimai, Nio, Noell, Nurdaulet, Nyan, Obi, Odorico, Oral, Osafo, Pejo, Pepin, Peregryn, Phung, Pier, Rain, Rian, Rodo, Rolek, Rsabhadeva, Rylan, Safwat, Samu, Seo, Sigurdur, Simran, Sireli, Sören, Subhi, Šimeón, Tacim, Tane, Taryel, Thompson, Tibo, Ting-Fung, Tomy, Torfin, Tyson, Vajra, Van, Vasileios, Verden, Vitalii, Vitalis, Wicher, Witek, Wyatt, Yonathan, Zain, Zan, Zana, Zayn

Obourodá

Ad, Adél, Adri, Aiden, Alberte, Allpa, Alyssa, Ari, Bien, Dima, Drew, Duca, Elie, Elliot, Eru, Evan, Ezri, Happy, Hayat, Ifemide, Isoken, Joan, Killian, Luca, Lumi, Lux, Mars, Mary, Maud, Mike, Milli, Neo, Nguyen, Nicolas, Noah, Noel, Olamide, Panda, Pataka, Peta, Peyton, Raven, Ray, Rey, Rico, Ruby, Runo, Sam, Samay, Samaya, Sariyah, Shilo, Talon, Teo, Tomi, Tomy, Vin, Wendy, Wren, Zen, Zuma

Studie vznikla s podporou dlouhodobého koncepčního rozvoje Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., RVO: 68378092.

Žaneta Dvořáková

ORCID: 0000-0002-3947-2019

z.dvorakova@ujc.cas.cz

odd. onomastiky ÚJČ AV ČR, v. v. i.

Valentinská 1

110 00 Praha 1

Tento článek je volně přístupný na základě licence *Creative Commons Uved'te původ 4.0 Mezinárodní veřejná licence*, která umožňuje používání, šíření a reprodukci článku za podmínky, že původní článek bude řádně citován. Licenční podmínky jsou dostupné zde: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.cs>.

This is an open access article under the terms of the *Creative Commons Attribution 4.0 International Public License*, which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original article is properly cited. The license terms are available here: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>.